

СЪБИРАНЕ, ОБРАБОТВАНЕ, СЪХРАНЕНИЕ И ИЗПОЛЗВАНЕ НА БИОМЕТРИЧНИ ДАННИ – ЕТИЧНИ И ПРАВНИ АСПЕКТИ

доц. д-р Мариела Деливерска
Медицински университет – София

COLLECTING, PROCESSING, STORAGE AND USE OF BIOMETRIC DATA – ETHICAL AND LEGAL ASPECTS

Assoc. Prof. Mariela Deliverska, PhD
Medical University – Sofia

Резюме: Биометричните данни поставят удостоверяването на персонална идентичност на различна плоскост, тъй като посредством навлизането на съвременните технологии е възможно установяването на самоличността и идентифицирането да бъде извършвано въз основа на физически, химически или поведенчески характеристики на дадено лице.

Биометричните данни са вид лични данни. Те представляват изображението на лицето на човек и/или пръстовите му отпечатъци, както и друг вид специфични идентификационни характеристики, които най-често се използват за разпознаване и проверка на самоличност.

Предизвикателствата, пред които предстои да бъде изправено съвременното общество във връзка с използването на биометрични данни, безспорно ще разкрие и нови потребности от регламентация на различни сфери от обществения живот. Необходимо е да бъдат създадени достатъчно надеждни механизми за защита, които едновременно с това да не ограничават основните права и свободи на всеки гражданин.

Ключови думи: Биометрични данни, правна регламентация, обществен живот

Summary: Biometric data sets authentication of personal identity on a different plane, because by the advent of modern technology it has become possible personal identification to be made based on physical, chemical or behavioral characteristics of a person.

Biometric data is a type of personal data. It presents the image of a person's face and / or his fingerprints, and other types of specific identification features, which are most commonly used for identification and verification of identity.

Challenges which are to be faced by modern society in connection to the use of biometric data will undoubtedly reveal new ways of regulation of various spheres of life. It is necessary to create enough reliable mechanisms for protection, which not to restrict fundamental rights and freedoms of every citizen.

Key words: Biometric data, legal regulation, public life

Катедра „Медицинска етика и право“, Факултет по обществено здраве, Медицински университет – София, e-mail: mdeliverska@yahoo.com

Department of Medical Ethics and Law, Faculty of Public Health, Medical University – Sofia, Sofia, Bulgaria, e-mail: mdeliverska@yahoo.com

Удостоверяването на персонална идентичност е неразделна част от съвременния живот. От влизането в офис сграда и използването на компютърни мрежи, до кандидатстване за кредит, ние редовно се сблъскваме с изискването да удостоверяваме кои сме. По-„традиционните“ методи за удостоверяване на самоличност разчитат на това, определено лице да разпознае и идентифицира отличителни характеристики като дата на раждане или адресна регистрация, посредством предоставяне на документ за самоличност като паспорт или шофьорска книжка. От друга страна, е възможно от лицето което трябва да бъде идентифицирано, да се изисва въвеждане на парола или пин код, както и предоставяне на магнитна карта за достъп.

Биометричните данни поставят идентифицирането на различна плоскост, тъй като посредством навлизането на съвременните технологии е възможно установяването на самоличността и идентифицирането да бъде извършвано въз основа на физически, химически или поведенчески характеристики на дадено лице.

Биометричните данни са вид лични данни. Те представляват изображението на лицето на човек и/или пръстовете му отпечатащи, както и друг вид специфични идентификационни характеристики, които най-често се използват за разпознаване и проверка на самоличност. Съгласно §1, т.16 от допълнителните разпоредби на Закона за българските лични документи, „биометрични данни“ са изображението на лицето на гражданина и пръстовете му отпечатащи, които се използват за разпознаване и проверка на заявена самоличност.

Обработването на личните данни съгласно дефиницията в §1, т.1 от Допълнителните разпоредби на Закона за защита на личните (ЗЗЛД) е всяко действие или съвкупност от действия, които могат да се извършват по отношение на личните данни с автоматични или други средства, като събиране, записване, организиране, съхраняване, адаптиране или изменение, възстановяване, консултиране, употреба, разкриване чрез предаване, разпространяване, предоставяне, актуализиране или комбиниране, блокиране, заличаване или унищожаване.

Лични данни са всяка информация, отнасяща се до физическо лице, което е идентифицирано или може да бъде идентифицирано пряко или непряко чрез идентификационен номер или чрез един или повече специфични признаци. Съгласно §1, т.16 от Допълнителните разпоредби на ЗЗЛД, „специфични признаци“ са признаци, свързани с физическа, физиологична, генетична, психическа, психологическа, икономическа, културна, социална или друга идентичност на лицето.

Обработването на лични данни е допустимо само в случаите, когато е налице поне едно от следните условия:

- обработването е необходимо за изпълнение на нормативно установено задължение на администратора на лични данни;
- физическото лице, за което се отнасят данните, е дало изрично своето съгласие;
- обработването е необходимо за изпълнение на задължения по договор, по който физическото лице, за което се отнасят данните, е страна, както и за действия, предхождащи сключването на договор и предприети по негово искане;
- обработването е необходимо, за да се защитят животът и здравето на физическото лице, за което се отнасят данните;
- обработването е необходимо за изпълнението на задача, която се осъществява в обществен интерес;
- обработването е необходимо за упражняване на правомощия, предоставени със закон на администратора или на трето лице, на което се разкриват данните;

- обработването е необходимо за реализиране на законните интереси на администратора на лични данни или на трето лице, на което се разкриват данните, освен когато пред тези интереси преимущество имат интересите на физическото лице, за което се отнасят данните.

Съществува правна възможност в определени случаи, пръстовите отпечатъци използвани за идентифициране на самоличност, да бъдат включени към категорията на т.н. „чувствителни данни“, които включват информация за расов или етнически произход; политически, религиозни, или философски убеждения, членство в политически партии или организации, сдружения с религиозни, философски, политически или синдикални цели; данни, които се отнасят до здравето, сексуалния живот или човешкия геном. При наличието на тази хипотеза е забранено обработването на такъв вид данни. Тази забрана, регламентирана в чл.5, ал.1, т.3 от ЗЗЛД не се прилага, в случаите когато:

1. обработването е необходимо за целите на изпълнението на специфични права и задължения на администратора в областта на трудовото законодателство;
2. физическото лице, за което се отнасят тези данни, е дало изрично своето съгласие за обработването им, освен ако в специален закон е предвидено друго;
3. обработването е необходимо за защита на живота и здравето на физическото лице, за което тези данни се отнасят, или на друго лице и състоянието на физическото лице не му позволява да даде съгласие или съществуват законни пречки за това;
4. обработването се извършва от организация с нестопанска цел, включително с политическа, философска, религиозна или синдикална цел, в хода на законосъобразната ѝ дейност и с подходяща защита, при условие че:
 - обработването е свързано единствено с членовете на тази организация или с лица, които поддържат редовни контакти с нея във връзка с нейните цели;
 - данните не се разкриват на трети лица без съгласието на физическото лице, за което те се отнасят.
5. обработването се отнася до данни, публично оповестени от физическото лице, или то е необходимо за установяването, упражняването или защитата на права по съдебен ред;
6. обработването е необходимо за целите на превантивната медицина, медицинската диагностика, предоставянето или управлението на здравни услуги, при условие че данните се обработват от медицински специалист, задължен по закон да пази професионална тайна, или от друго лице, обвързано с подобно задължение за опазване на тайна;
7. обработването се извършва единствено за целите на журналистическата дейност, литературното или художественото изразяване, доколкото то не нарушава правото на личен живот на лицето, за което се отнасят тези данни.

От практическа гледна точка се поставя въпросът, в кои случаи е допустимо обработване на лични данни чрез сканиране на произволни точки от пръстов отпечатък. Отговорът на този въпрос е пряко свързан с предоставяне на съгласие от страна на лицето, чиите лични данни ще бъдат обработвани. За да е в състояние лицето да направи конкретно и информирано волеизявление, то следва да бъде информирано за задължителния или доброволния характер на предоставяне на данните, както и за последиците от отказ за предоставянето им. Във всички случаи на лицето, чието волеизявление се изисква, следва да е предоставена информация за правото на достъп и правото на коригиране на данните, заличаване или блокиране на събраните данни,

както и правото на възражение срещу обработването на личните данни, при наличие на законово основание за това.

Съгласието следва да бъде изразено по отношение на целите на обработване на данните, като съгласно действащата нормативна уредба, след постигане целта на обработване на личните данни, администраторът на данните е длъжен да ги унищожи или прехвърли на друг администратор, като предварително уведоми за това Комисията за защита на личните данни, ако прехвърлянето е предвидено в закон и е налице идентичност на целите на обработването.

С решение от 4 декември 2008 г., постановено по делото С. и Майкъл Марпър срещу Великобритания (жалби № 30562/04 и № 30566/04) Голямата камера на Европейския съд за правата на човек (ЕСПЧ) постановява, че базата данни от ДНК на Великобритания, която е най-голямата в света и съдържа ДНК информация на стотици хиляди лица, представлява нарушение на чл. 8 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи. Жалбоподателите С. и Майкъл Марпър са британски граждани, родени съответно през 1989 и 1963 г., и живущи в Шефилд, Великобритания. Случаят касае съхранението на пръстови отпечатъци, клетъчни проби и ДНК профили на жалбоподателите от страна на властите след прекратяване на наказателен процес срещу тях и сваляне на обвинението.

На 19 януари 2001 г. С. е арестуван с обвинение за опит за грабеж. Тогава той е на единадесет години. Пръстовите му отпечатъци и ДНК проби са взети. Обвиненията срещу него са снети на 14 юни 2001 г. Марпър е арестуван на 13 март 2001 г. с обвинения за нападение над партньора си. Пръстовите му отпечатъци и ДНК проби са взети. Процесът е официално прекратен на 14 юни 2001 г. след помирение между него и партньора му.

След прекратяването на производствата, двамата жалбоподатели неуспешно искат унищожаването на пръстовите им отпечатъци и ДНК профили. Информацията е била съхранена на базата на закон, позволяващ съхранението на данните, без ограничение във времето.

В мотивите към решението, ЕСПЧ посочва, че защитата която чл. 8 осигурява, би била неприемливо отслабена, ако употребата на модерните технологии в наказателното правораздаване е позволена на всяка цена и потенциалните ползи от тази употреба не са внимателно балансирали със защитата на интереси, свързани с личния живот. Според съда всяка държава, която има водеща роля в развитието на нови технологии, носи специална отговорност за установяването на точния баланс в това отношение.

Съдът посочва, че нивото на вмешателство в личния живот може да бъде различно, като съхраняването на данни от клетъчни проби е особено обезпокоително, взимайки предвид факта, че те са най-богати по съдържание на генетична и здравна информация.

Съдът смята, че всеобхватният и неограничен характер на властта да се запазват пръстови отпечатъци, клетъчни проби и ДНК профили на лицата, заподозрени, но неосъдени, не създава необходимия баланс между конкуриращи се частни и обществени интереси и че страната-ответник е престъпила всякакви приемливи граници в това отношение. Следователно, събирането и съхранението на данни в случая представлява непропорционално вмешателство в личния живот на жалбоподателя и не може да бъде считано за необходимо в демократичното общество.

Въпросът за събиране, обработване, съхранение и използване на биометрични данни се поставя широко и по отношение на издаване на документи за самоличност.

В рамките на Европейския съюз, през 2009 г. бе взето решение, чрез изменение на Регламент (ЕО) № 2252/2004 относно стандартите за отличителните знаци за сигурност и биометричните данни в паспортите и документите за пътуване, издавани от държавите-членки¹, че паспортите на деца под 12-годишна възраст няма да съдържат техните пръстови отпечатъци. По отношение на останалите граждани на ЕС, се взе решение в паспортите и документите за пътуване да се съдържат техни биометрични данни като включително се въведоха и пръстови отпечатъци на притежателя на всеки паспорт.

Решението за включване на биометрични данни – портретна снимка и пръстови отпечатъци – в европейските паспорти, бе въведено с цел по-ефективна борба с измамите и фалшификациите. По отношение на паспортите на деца, с цел да бъде засилена ефективността при борбата с трафик на деца, законодателството на Общностно ниво предвиди въвеждането на принципа „едно лице – един паспорт”, т.е. всяко лице да притежава собствен паспорт като биометричните идентификатори да са свързани единствено с лицето, което е притежател на паспорта, а не както се е предвиждало преди – паспорти, издавани на родители, да включват и имената на децата, докато микрочипът съдържа биометричните данни само на родителя.

Предизвикателствата, пред които предстои да бъде изправяно съвременното общество във връзка с използването на биометрични данни, безспорно ще разкрие и нови потребности от регламентация на различни сфери от обществения живот. Необходимо е да бъдат създадени достатъчно надеждни механизми за защита, които едновременно с това да не ограничават основните права и свободи на всеки гражданин.

Библиография

1. Регламент (ЕО) No 2252/2004 относно стандартите за отличителните знаци за сигурност и биометричните данни в паспортите и документите за пътуване, издавани от държавите-членки
2. Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните)
3. European Court of Human rights, Grand Chamber, Case of S. and Marper v. The United Kingdom, Applications nos. 30562/04 and 30566/04, Judgement, Strasbourg, 4 December 2008.
4. Закон за защита на личните данни
5. Комисия на европейските общности, Предложение за Рамково решение на Съвета относно използване на досиетата на пътниците (PNR – Passenger Name Record) за целите на правоприлагането, COM(2007) 654

¹ ОВ L 385, 29.12.2004 г., стр. 1